

Lærervejledning til

Skriv
en avis

Rikke Viemose

DIGITALUDGIVELSE FRA

www.laerersiden.dansklf.dk

Denne udgave af *Lærervejledning til Skriv en avis* er et medlemseksempplar og må derfor udelukkende anvendes til privat brug.
Siderne er forsynet med et vandmærke der gør opmærksom på dette.

Rikke Viemose

Lærervejledning til *Skriv en avis*

© Forfatteren og Dansklærerforeningens Forlag A/S, 2004

1. udgave

Mekanisk, fotografisk eller anden form for gengivelse eller mangfoldiggørelse er kun tilladt efter gældende COPY-DAN-aftaler.

Grafisk tilrettelæggelse: Dorte Cappelen

Dansklærerforeningens konsulent: Jens Raahauge

ISBN 87-7996-021-9

www.dansklf.dk

Medlemseksemplar. Materialet kan købes for kr. 50,00 (ekskl. moms) for fri kopiret på **www.dansklf.dk/forlag** eller ved henvendelse til:

Dansklærerforeningens Forlag A/S

Salg og distribution

tlf.: 4492 5995

fax: 4992 7749

mail: salg@dansklf.dk

Indhold

OM AT ARBEJDE MED AVISER	4
TEORI OG PRAKSIS	5
OM AT ARBEJDE MED »SKRIV EN AVIS«	6
KLASSENS AVIS	6
BILAG	7
AVISER I KLASSEN	7
FØR PROJEKT-START	7
1. KAPITEL: REDAKTIONEN	7
2. KAPITEL: IDÉUDVIKLING	8
3. KAPITEL: OBJEKTIVITET	9
4. KAPITEL: AVISENS GENRER	9
5. KAPITEL: LAYOUT OG BILLEDER	9
6. KAPITEL: RESEARCH OG KILDEKRITIK	10
7. KAPITEL: INTERVIEWET	10
8. KAPITEL: SKRIVEFASEN	11
9. KAPITEL: FØR DEADLINE	12
10. KAPITEL: RESULTATET	13

OM AT ARBEJDE MED AVISER

Avisprojekter indgår i de fleste undervisningsforløb i dansk i 8.-10. klassetrin i dag. Både sprog og kommunikation er en fast del af pensum i danskundervisningen, og *Skriv en avis* vil kunne opfylde en række af de fælles mål, der er udstukket af Undervisningsministeriet.

I de fælles slutmål for faget dansk efter 9./10. klassetrin bliver der blandt andet lagt vægt på, at eleverne har tilegnet sig færdigheder, der sætter dem i stand til at:

- Opnå og vise indsigt i forskelligartede teksters og teksttypers egenart og virkemidler
- Skrive forståeligt, klart og varieret i en form, der passer til situationen
- Styre skriveprocessen fra idé til færdig tekst
- Anvende layout, så tekst og billeder understøtter kommunikationen
- Tilegne sig kundskaber om sprog og sprogbrug, bl. a. bevidsthed og viden om sprogformer, om sproglig stil og korrekthed samt om sprogets virkemidler, funktion og opbygning
- Have indsigt i sprog, teksters og forskelligartede mediers æstetik og gøre rede for samspillet mellem sprog, indhold, genre og situation
- Tilegne sig kundskaber om trykte og elektroniske medier
- Søge forskellig slags information og anvende den bevidst i en form, der passer til situationen

Alle disse mål er naturligt indarbejdet i arbejdet med *Skriv en avis* ud fra en mediefaglig synsvinkel.

Fordelene ved et avisprojekt er mange, men først og fremmest får læreren i de fleste tilfælde elevernes engagement foræret. Alle elever har en berøringsflade med medier, og selvom denne varierer fra elev til elev, så er eleverne generelt kompetente fra begyndelsen. De fleste har erfaring med avislæsning og mediebrug i det hele taget, mens en mindre del fortrinsvis har deres kendskab til kommunikation fra elektroniske medier. Uanset om kendskabet bygger på TV3-nyhederne, den gratis ugeavis, et månedsblad eller et dagblad, så er grundlaget tilstede for et godt projekt.

Det gælder ikke mindst, hvis underviseren samtidig er opmærksom på at udnytte forskellige elevers særlige kompetencer i forhold til de forskellige roller, der skal udfyldes på avisredaktionen (fotograf, tegner, redaktionssekretær/layouter mm.).

Artikeleksemplerne i *Skriv en avis* er fra 2003/2004 og stammer fra de største danske dagblade samt fra ungdomsbladet *Chili*. Alle er valgt ud fra de temaer, de skal illustrere, men samtidig har det været hensigten at bruge artikler, der kan have en indholdsmæssig relevans for eleverne. Alligevel lægges der op til, at klassen i forløbet beskæftiger sig med aktuelle aviser og eksempler herfra, så forløbet bliver så aktuelt og vedkommende for eleverne som muligt.

Det er altovervejende den klassiske, »objektive« journalistik, der arbejdes med i bogen. Subjektive genrer som »New Journalism« er bevidst valgt fra af flere grunde:

For det første har eleverne i de største folkeskoleklasser generelt vanskeligt ved at skelne mellem objektivitet og subjektivitet, og det skal man kunne for at mestre begge journalistiske retninger. Det er derfor afgørende, at eleverne får en grundlæggende forestilling om objektivitet, og hvordan man forholder sig objektivt til en sag.

For det andet er New Journalism og dens afarter faktisk så lille en niche i dansk journalistik, at den er næsten ikke-eksisterende.

TEORI OG PRAKSIS

Skriv en avis er bygget op over to gennemgående strenge: teori og praksis. Bogen er tilrettelagt således, at den kan bruges kronologisk i et forløb, hvor klassen producerer sin egen avis – fra idéudvikling og målgruppetænkning over selve avisproduktionen med interview, skrivning og layout og til evalueringen til sidst.

De teoretiske dele følger hele tiden den praktiske proces. Diskussionen om mediernes rolle og deres påståede uafhængighed bliver således beskrevet i kapitlet om idéudvikling, anonyme kilder og kildekritik bliver behandlet, når eleverne skal lægge en plan for deres egen research, og forskellige sproglige virkemidler tages der fat på, når eleverne er kommet til selve skrivefasen.

Denne opbygning betyder, at eleverne hele tiden skal bruge den netop tilegnede teoretiske viden i praksis og dermed med det samme kan se meningen med den. En anden fordel ved denne metode er, at elevernes egne erfaringer konstant kan inddrages i diskussionerne og dermed gøre dem konkrete og nærværende.

Selvom bogen er disponeret ud fra et avisprojekt, så kan den sagtens bruges som faglig evalueringsmetode i forbindelse med et temaarbejde i klassen. Bogen indeholder vejledninger og konkrete redskaber til både stoflig og sproglig bearbejdning, og de kan udmærket bruges til at udarbejde en avis om et projekt-tema.

Med henblik på medieundervisningen kan bogen også bruges som grundlag for mindre temaarbejder. I så fald bør læreren forberede forløbet ud fra de kapitler, der beskæftiger sig med de valgte emne.

Forslag til emner kan være:

- Danske aviser – mediebilledet under forandring (først og fremmest 1. kapitel)
- Målgrupper – hvem henvender aviserne sig til? Et sådant tema kan også omfatte reklamer. (først og fremmest 1. kapitel)
- Forskellen mellem reklame og journalistik (først og fremmest 2. kapitel)
- Objektiv journalistik – findes det? (først og fremmest 3. kapitel)
- Avisens genrer (4. kapitel)
- Layout (5. kapitel)
- Kildekritik – løgne på nettet (først og fremmest 6. kapitel)
- Interview (7. kapitel)
- Journalistisk skrivning (8. kapitel)

Et helt sammenhængende avisforløb vil normalt strække sig over en forberedelsesperiode plus mindst en uge til selve avisproduktionen.

Uanset om der er tale om et tematisk eller et helt avisforløb, så er det vigtigt, at aktuelle aviser inddrages i undervisningen. Selvom bogens eksempler er forsøgt udvalgt efter emner, der kan interessere eleverne, så vil de ikke kunne konkurrere med aktuelle sager, som eleverne på netop dette tidspunkt i forvejen er optaget af.

OM AT ARBEJDE MED SKRIV EN AVIS

Bogen indledes med tre reportager, hvor en journalist på henholdsvis *Chili*, *Jyllands-Posten* og *Ekstra Bladet* følges én dag. Reportagerne har til formål at give eleverne et indblik i, hvordan journalisten i virkeligheden arbejder, og hvor forskelligt, det kan være. De tre journalister kommenterer derudover forskellige temaer gennem hele bogen, så disse temaer løbende bliver forbundet med den konkrete dagligdag på en redaktion.

I kan godt vælge at springe over reportagerne og gå direkte til 1. kapitel, men I kan også lade dem være udgangspunkt for en indledende diskussion. Var det sådan, eleverne forestillede sig det at være journalist? Hvordan adskiller beskrivelserne sig fra deres forestillinger? Hvordan adskiller de sig fra hinanden?

Efterhånden som eleverne gør sig konkrete erfaringer med journalistrollen, kan disse forhåbentlig også relateres til en eller flere af de tre journalisters hverdag eller overvejelser.

Efter de tre reportager er bogen inddelt i 10 kapitler.

Det bærende i hvert kapitel er den teoretiske del, hvor temaer og begreber forklares og diskuteres. Temaerne illustreres med citater og artikel-eksempler, og der lægges op til elevarbejder og diskussioner med løbende opgaver.

KLASSENS AVIS

Sidst i hvert kapitel finder I »Klassens avis«, der er inddelt i »1. skridt«, »2. skridt«, »3. skridt« osv. Her findes forslag til, hvordan klassen kan organisere projektarbejdet, så det lægger sig op ad det netop gennemgåede kapitel (læs mere herom i de specifikke kapitel-beskrivelser, der indledes på næste side).

Hvert skridt i »Klassens avis« er opdelt således, at teksten henvender sig til eleverne ud fra den funktion, de har på redaktionen: Alt efter om eleven er redaktør, redaktionssekretær, journalist, fotograf eller tegner skal han forholde sig til dét, der står ud for hans funktion.

Hvis hele redaktionen skal arbejde med det samme, så er det i elevbogen markeret som »Hele redaktionen«.

BILAG

Til hver funktion findes et eller flere bilag, der kan støtte eleven i arbejdet:

- *Journalistens synopsis*, der kan hjælpe journalisterne med at bevare overblikket fra idéudvikling, kildevalg, genrevalg og forberedelse af interview.
- *Fotografens/tegnerens synopsis*, der kan hjælpe fotograf og tegner med at bevare overblikket over de forskellige illustrationer, idéudvikling og motivvalg.
- *Redaktionsplanen*, der kan hjælpe redaktøren og redaktionssekretærene med at bevare overblikket over de mange forskellige artikler, der skal skrives.
- *Skitse til dummy*, der er uundværlig for redaktøren og redaktionssekretærer/layoutere, når layoutet skal fastlægges.

Bilagene findes bagest i bogen.

AVISER I KLASSEN

Som tidligere nævnt er det vigtigt at bruge aktuelle aviser i projektperioden. Her er det ikke nok at bede enkelte elever tage en avis med engang imellem. I bør have mindst to forskellige aviser dagligt i klassen.

FØR PROJEKT-START

Før klassen for alvor tager hul på projektet, er det bedst, hvis læreren allerede har læst hele bogen og dermed har et billede af det samlede forløb. På den måde kan han tage højde for, om der er særlige forhold på skolen, som klassen skal være opmærksom på. Det kan for eksempel være i forbindelse med valg af avisens format og layout: Hvilke muligheder har eleverne her at vælge imellem? I forbindelse med deadline – hvor lang tid er der reelt til avisen skal være færdig? osv.

1. KAPITEL: REDAKTIONEN

Dette kapitel sætter forståelsesrammen for avisprojektet. Her bliver avisens og redaktionens opbygning forklaret med de forskellige funktioner, der knytter sig til den, så eleverne bagefter selv er i stand til at danne en redaktion.

Efter at have forklaret de roller, der knytter sig til redaktionen, bevæger vi os over til at tale om avisernes forskelle og dét, at de henvender sig til forskellige målgrupper. Her er det oplagt at få eleverne til at reflektere over, hvorfor de læser de aviser og blade, som de gør. Hvad det er i indhold og form, der taler til netop dem.

Disse diskussioner kan også bruges, hvis klassen arbejder med reklamer, hvor målgruppetaenkingen er helt afgørende. I senere kapitler omtales forskellene – og lighederne – mellem reklame og journalistisk.

I forlængelse af målgruppe-diskussionen omtales det historiske udgangspunkt for aviserne i Danmark med firebladssystemet, hvor hver avis var knyttet til et politisk parti. Bagefter beskrives det aktuelle mediebillede, hvor tv, internet og gratisaviser er blevet en stor konkurrent til dagbladene.

Klassens avis, 1. skridt

går ud på at danne en redaktion i klassen. For at få dette til at gå så gnidningsfrit som muligt, må læreren her gå ind over og hjælpe med fordelingen af roller. Her kan man godt være lidt fleksibel med antallet af redaktionssekretærer, fotografer og tegnere, men det er vigtigt, at der er flest journalister.

Når redaktionen er dannet, skal målgruppen og den endelige deadline lægges fast. Måske har læreren allerede en idé om det.

2. KAPITEL: IDÉUDVIKLING

Dette kapitel skal lære eleverne at idéudvikle på en kvalificeret måde. Samtidig får de indblik i, hvordan nogle artikler i virkeligheden bliver til på kildernes præmisser og dermed ikke kun er journalistik, men også en slags reklame.

Først gøres der rede for, hvordan journalisten får sine ideer: Enten bliver de serveret grydeklare i pressemeddelelser eller fra kilder, eller også må journalisten selv i gang med idéudviklingen.

Når de færdige ideer havner på journalistens bord, er det ofte, fordi nogen har en interesse i at få netop den historie frem. Derfor omtales bådens kildernes og journalistens roller her. Eleverne bør blive bevidste om, at nogle artikler bliver til, fordi nogle andre end journalisten har en interesse i det (hvilket uddybes grundigt i 3. kapitel).

Her fremhæves det gode i, at journalisten selv er i stand til at få ideer. Det er bedst i overensstemmelse med journalistens selvopfattelse, der ofte cirkler om rollerne som både informator, de svages talerør og demokratiets vagthund. Mediekritikere og –kynikere ændrer nogle gange »demokratiets vagthund« til »magthavernes skødehund«, og den diskussion kan også rejses i klassen, der måske kan finde eksempler på begge dele. I forbindelse med idéudviklingen lægges der særlig vægt på nysgerrigheden, og der er forslag til en »undre-tur«, hvor den enkelte elev skal lade sig undre.

Fra den åbne »undre-fase«, hvor alle ideer er lige gode, bevæger eleverne sig over i den målrettede fase, hvor ideerne skal vinkles og gøres konkrete. Her kan læreren bede eleverne om at forholde sig til konkrete artikler og gøre rede for både de overordnede og de målrettede ideer, der ligger til grund for dem.

Klassens avis, 2. skridt

går ud på at få hele klassen/redaktionen til at idéudvikle sammen. Her kan læreren vælge enten den traditionelle brainstorm eller den såkaldte brainwriting, hvor ideerne skrives ned på papir fra begyndelsen.

Herefter skal redaktøren og redaktionssekretæren i gang med at lave redaktionsplanen (her kan skemaet bagest i bogen bruges), og fra nu bliver lærerens rolle mere eller mindre i baggrunden. Alt efter hvordan redaktionen fungerer, må læreren gå ind og støtte både redaktionsledelsen og de enkelte journalister, når der er behov for det. Det ideelle er, hvis læreren fra nu af kun er lærer, når det teoretiske stof skal gennemgås. I selve avisprocessen bør han være så usynlig som muligt.

3. KAPITEL: OBJEKTIVITET

Dette kapitel er viet til diskussionen om objektivitet, fordi eleverne skal lære at forholde sig kritisk til de tekster, de læser. I Undervisningsministeriets *Fælles Mål* fremgår det flere gange, at eleverne skal vise indsigt i forskellige teksters »egenart og virkemidler«. I journalistiske tekster handler det ikke kun om de sproglige virkemidler som sådan (de behandles i 8. kapitel), men også om de mere indholdsmæssige, der ligger i de valg, som journalisten har taget.

Eleverne skal rustes til at gennemskue, når en artikel kun bringer én side af historien, eller når den er »plantet« af en uvildig kilde – for eksempel et medicinalfirma, der ønsker omtale af deres nye pille. Samtidig skal dette kapitel også få eleverne til at tænke over deres egne valg. Måske er de i virkeligheden ikke selv så objektive, som de tror? Ofte skygger egne holdninger og fordomme for det at se klart.

I kapitlet gøres der også rede for reglerne for god presseskik og –etik. Dem kan læreren eventuelt vælge at inddrage mere i undervisningen. De findes på Pressenaevnets hjemmeside: www.pressenaevnet.dk.

Klassens avis, 3. skridt

ligger i forlængelse af objektivitetsdiskussionen og opfordrer eleverne til at se (selv)kritisk på deres egne ideer til artikler. De skal gøre sig klart, om deres historie er én, man kan have flere meninger om, ligesom de skal gøre rede for, hvor de selv står.

Hver journalist skal udfylde disse spørgsmål i synopsen, og her kan læreren eventuelt tage en runde og diskutere spørgsmålene med den enkelte.

4. KAPITEL: AVISENS GENRER

Dette kapitel gør rede for de mange forskellige slags tekster, der findes i en avis. Her defineres både de forskellige journalistiske og de forskellige subjektive genrer, og opgaverne koncentrerer sig om at få eleverne til at gå dybere ind i forskellen på de to slags tekster.

Kapitlet har desuden den praktiske funktion at kvalificere eleverne til at beslutte sig for, hvilken slags artikler de selv vil skrive.

Klassens avis, 4. skridt

To og to skal journalisterne tage stilling til, hvilken slags artikler de vil skrive og hvorfor. Redaktøren og redaktionssekretæren skal diskutere det med journalisterne og derefter skrive en liste over det.

Her bør læreren hele tiden være med på sidelinjen.

5. KAPITEL: LAYOUT OG BILLEDER

Dette kapitel er viet til avisens udseende. I mange klasser sidder der én eller to elever, der allerede ved rigtig meget om dette emne, mens størsteparten måske ikke har beskæftiget sig med det før.

Interessen plejer at være stor fra begge grupper.

Kapitlet kan ses som en ultrakort introduktion til de vigtigste regler for avislayout, og det vil i høj grad kvalificere eleverne til at lave et layout, »der ligner«. Hvis klassen er i besiddelse af layoutprogrammer på computer, kan resultatet blive meget professionelt. Hvis ikke, gælder layout-reglerne alligevel. Eneste forskel er, at klassen uden layoutprogram må printe artiklerne ud i spalter og derefter klippe og klistre. Og det er faktisk ikke mere end ti år siden, at man stadig gjorde det på mange avisredaktioner.

Klassen er endnu ikke kommet til selv at skulle layoute, men kapitlet ligger her, fordi valget af avislayout har stor betydning for, hvilke slags artikler, der skal skrives, hvor lange de skal være, og hvor mange billeder, der skal tages. Senere, når klassen når så langt, kan eleverne vende tilbage til kapitlet og opfriske de konkrete layout-regler.

Klassens avis, 5. skridt

går ud på at klarlægge, hvilken avis, klassen skal lave. Hvor stor skal den være, hvilken slags layout osv.?

Redaktøren og redaktionsledelsen skal lave dummy'en, hvilket er en stor opgave, der nok kræver lidt assistance.

6. KAPITEL: RESEARCH OG KILDEKRITIK

Dette kapitel skal ses i forlængelse af idéudviklingen. Eleverne er klar til at gå videre med deres historier, og de skal tage stilling til, hvilke kilder, de skal bruge.

Research via skriftlige kilder, mundtlige interview samt observationer forklares, og der gøres en del ud af kildekritik.

I mange tilfælde forholder elever sig for ukritisk til kilder – både til de mundtlige, de interviewede, og til de skriftlige kilder på nettet for eksempel.

Her bliver det understreget, at både skriftlige og mundtlige kilder kan lyve, og at man derfor altid skal forholde sig kritisk til dem og deres motiver – uden dog at mistænkeliggøre dem unødigt.

Brugen af anonyme kilder diskuteres, og forskellige opgaver koncentrerer sig om at give eleverne en større sikkerhed i at vurdere, hvilken slags kilder, journalisten bruger, og hvilken betydning, det har for artiklernes indhold.

Herefter beskrives det, hvordan en mere eller mindre fast research-strategi kan hjælpe journalisten i arbejdet.

Klassens avis, 6. skridt

Nu skal journalisterne lave deres egen plan for researchen med forslag til interviews og skriftlige kilder. Det er en fordel, hvis de her går sammen to og to, og måske også har en lærer-rådgiver, der summer mellem smågrupperne.

7. KAPITEL: INTERVIEWET

Dette kapitel lægger op til elevernes egne interview. Der gøres rede for de tre grundlæggende interview-typer, der findes, og på den rolle, journalisten bør indtage i for-

skellige interview-situationer. Det er vigtigt, at eleverne forstår, at et interview ikke er en hyggensnak, men snarere en »styret samtale«.

Kapitlet omhandler også de praktiske ting i forbindelse med interviewet. Journalisten skal tage stilling til, om interviewet skal foretages over telefonen eller hjemme hos kilden (det sidste er langt at foretrække), aftalen skal i stand, og spørgsmålene skal udformes.

Et længere afsnit er viet til spørgsmålstyper. Åbne og lukkede spørgsmål defineres, ligesom der gives eksempler på, hvordan man med en bevidst brug af dem kan styre interviewet i den retning, man er interesseret i.

Eleverne opfordres til at gå sammen to og to og agere et interview. Denne øvelse kan også laves på hele klassen, hvor 4-5 grupper af to elever hver får ti minutter til at gennemføre et interview, som så kan diskuteres bagefter. Hvis det er muligt, kan læreren optage dem på video, så klassen bagefter kan gå tilbage og se, hvilken slags spørgsmål (åbne eller lukkede), der blev stillet, og om de havde den ønskede effekt. Sådanne metoder bruges ofte på medietræningskurser.

Notatteknik omhandles også i kapitlet. For at kunne citere så korrekt som muligt, kan man bruge både notater og båndoptager under et interview.

Klassens avis, 7. skridt

kaster eleverne ud i virkeligheden. Nu skal de gennemføre deres interview. Måske kræver forberedelsen lige en hjælpende hånd fra læreren.

Redaktøren, der nu skal skrive sin leder, vil måske også gerne have et råd med på vejen.

8. KAPITEL: SKRIVEFASEN

I dette kapitel ser vi på artiklerne som tekster og arbejder os ind på, hvordan eleverne selv skal skrive deres artikler.

Vi ser på, hvordan artikler generelt er bygget op og på forskellige teorier og modeller for det. Blandt andre nyhedstrekanten, der for længst har dannet skole, og den fortællende journalistik, der bruger elementer fra skønlitterære tekster, og som vinder mere og mere indpas i journalistikken i disse år.

Tekstens indgange beskrives udførligt, og der lægges op til flere opgaver i den forbindelse.

I forlængelse af det ser vi på sproget og de forskellige sproglige virkemidler: beskrivelser, dialog, gentagelser mm.

Klassens avis, 8. skridt

Eleverne er nu nået til at skulle skrive deres artikler. For at gøre det så let som muligt at komme i gang, indeholder »Klassens avis« denne gang en 13-punkts plan for, hvordan man kan skrive en artikel.

Alle artikler skal læses igennem af en redaktionssekretær eller redaktøren, der giver forslag til, hvor i teksten noget bør skrives om. Til dette kan læreren eventuelt bistå.

9. KAPITEL: FØR DEADLINE

Dette kapitel er ganske kort, fordi selve layout-fasen allerede er beskrevet i 5. kapitel. Her gøres der kun rede for de overordnede linier omkring layout-fasen.

Klassens avis, 9. skridt

Nu sættes avisen op. Måske skal nogle journalister pludselig korte i deres artikler, før puslespillet går op, måske kommer én til at slette en længere tekst. Der kan godt være stres på i denne fase, og læreren bør her (igen) agere den vejledende og hjælpende hånd.

10. KAPITEL: RESULTATET

På mange aviser holder man efterkritikmøder, hvor man forsøger at lære af sine fejl. Alligevel svigter mange læsere aviserne i dag. Her lægges op til en diskussion i klassen om dette. Hvordan kan det være?

Klassens avis, 10. skridt

handler om efterkritikken. Avisen er færdig, og klassen skal vælge, om den vil invitere nogle læsere til at give kritik eller selv vil stå for det. Under alle omstændigheder bør læreren her være øverste ordstyrer.

Hvis klassen selv står for kritikken, kan man organisere det sådan, at eleverne ser på avisens forskellige elementer to og to, og derefter fremlægger det, de når frem til. Sørg for, at der både lægges vægt på positive og negative ting.